UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ŞCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 347.615(043.2)

STRELCIUC VIORICA

”OBLIGAȚIA DE ÎNTREȚINERE ÎN RAPORTURILE DE FAMILIE – EXERCITAREA CU BUNĂ CREDINȚĂ ȘI ABUZUL DE DREPT”

TEZĂ DE DOCTOR ÎN DREPT

SPECIALITATEA: 553.04 - DREPTUL FAMILIEI

Rezumatul tezei de doctor în Dreptul familiei

CHIȘINĂU, 2024

REVERSUL COPERTEI
REFERATULUI ŞTIINŢIFIC

Teză a fost elaborată în cadrul **Universității de Stat din Moldova, Departamentul Drept Privat**
denumirea laboratorului / catedrei şi organizaţiei/instituţiei în care a fost elaborată teza

Conducător ştiinţific: **Cebotari Valentina, dr. în drept, conf. univ.**
numele, prenumele, gradul ştiinţific şi titlul ştiinţific / ştiinţifico-didactic (abreviate)

Componența Comisiei de doctorat:

- **Băieșu Sergiu** – președintele Comisiei de doctorat, dr. în drept, prof. univ, Universitatea de Stat din Moldova – Facultatea de Drept;
- **Chisari Rurak - Aliona** – membru recenzent, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova – Facultatea de Drept;
- **Baias Flavius – Antoniu** – membru recenzent, dr. în drept, prof. univ, Universitatea din București – Facultatea de Drept;
- **Pînzari Veaceslav** - membru recenzent, dr. în drept, prof. univ, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți – Facultatea de Drept;
- **Cebotari Valentina** – conducător științific, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova – Facultatea de Drept;
- **Ghilimutdinov Nina** - secretarul din oficiu desemnat de Școala doctorală.

Susţinerea va avea loc la data de 06 decembrie 2024, ora 10:00,
data, ora

în şedinţa Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale de Științe Juridice Universității de Stat din Moldova, Departamentul Drept Privat, Str. M. Kogălniceanu 67, bl. 2, bir. 119.

Teza de doctor şi rezumatul pot fi consultate la bibliotecă Universității de Stat din Moldova şi pe pagina web a ANACEC.

Autoreferatul / referatul ştiinţific a fost expediat la _____.
data, anul

Președintele Comisiei de doctorat,

Băieșu Sergiu, dr. în drept, prof. univ., _____
gradul ştiinţific (abreviat) semnătura

Conducător ştiinţific,
Cebotari Valentina, dr. în drept, conf. univ., _____
gradul ştiinţific (abreviat) semnătura

Autor,
Strelciuc Viorica _____
numele, prenumele semnătura

© Strelciuc Viorica, 2024

CUPRINS:

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....4

1. **ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE DINTRE MEMBRII FAMILIEI SUB ASPECT DOCTRINAR**:

1.1. Studiul materialelor științifice în domeniu.....7

1.2. Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între membrii familiei.....8

1.3. Generalități conceptuale, noțiunea și caracterele obligației legale de întreținere.....10

1.4. Concluzii la capitolul 1.....

2. **CONDIȚIILE LEGALE PRIVIND APARIȚIA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE ÎNTRE MEMBRII FAMILIEI**:

2.1. Temeiurile apariției și subiecții obligației de întreținere.....13

2.2. Condițiile privind creditorul obligației de întreținere.....15

2.3. Condițiile privind debitorul obligației de întreținere.....18

2.4. Concluzii la capitolul 2. 20

3. **BUNA – CREDINȚĂ ȘI ABUZUL DE DREPT ÎN EXERCITAREA DREPTULUI LA ÎNTREȚINERE**:

3.1. Buna-credință în cazul executării întreținerii benevol 22

3.2. Buna-credință și abuzul de drept în cazul încasării silite a întreținerii..... 24

3.3. Mijloacele juridice de prevenire a abuzului de drept în executarea întreținerii..... 26

3.4 Concluzii capitolul 3.....28

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....29

BIBLIOGRAFIE......31

ADNOTARE.....32

FOAIA PRIVIND DATELE DE TIPAR.....35

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate Instituția familiei constituie structura social-fundamentală care a stat la baza dezvoltării și orânduirii statului de drept. Raporturile de famile, drepturile și obligațiile care reiese din aceasta, au fost și vor fi din totdeauna principala preocupare a tuturor ramurilor de drept și direcții de dezvoltare.

Un rol important în ramura dreptului familiei joacă și obligația de întreținere între membrii familiei care se ajustează continuu potrivit nivelului de trai, de abordare și de conștientizare. O dată cu aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană, se conturează și necesitatea ajustării tuturor reglementărilor naționale standardelor internaționale inclusiv și în materia dreptului familiei la categoria obligația legală de întreținere.

Prin actuala lucrare de doctorat ne-am dorit să aducem în atenție un subiect de actualitate, altul decât cele abordate până în prezent, care tratează tema Obligației de întreținere dintre membrii familiei prin prisma exercitării cu bună – credință și abuzului de drept. Actualitatea temei incumbă necesitatea operării modificărilor la nivel legislativ în vederea omisiunii cazurilor de eludarea normelor legale precum și de continuă diversificare a raporturilor juridice social-umane.

Astfel, utilitatea și importanța studierii exercitării obligației de întreținere cu bună-credință se evidențiază prin necesitatea delimitării subiecților care acționează onest și cu luare în calcul a intereselor celeilalte părți față de subiectul ce acționează prin abuz de drept. Reieșind din importanța pe care o are principiul bunei-credințe în cadrul relațiilor civile, iminența exercitării obligațiilor prin prisma respectării principiului asigură realizarea eficientă a drepturilor și intereselor subiecților de drept al familiei în cadrul raporturilor obligaționale de întreținere.

O altă preocupare a noastră pe care am urmărit-o în prezenta lucrare este determinată de nevoia asigurării ocrotirii și protecției creditorului obligației de întreținere, care în mod firesc se află într-o situație mai puțin avantajoasă față de debitor. Apariția raportului de întreținere, prin sine nu este o manifestare de voință a părților condiționată de decizia lor, dar este de fapt o situație în care sunt puși subiecții ca consecință a diferitor circumstanțe de fapt și de drept create ca urmare a diferitor conjuncturi ale vieții. Iar imperativitatea studiului comportă un caracter obligatoriu mai ales că subiecți ai raportului pot fi: copii minori, copii majori inapți de muncă, părinți, frați și surori, bunici și nepoți etc. Subiecți de drept, care depind în aceste condiții de susținerea și ajutorul altor persoane, iar importanța exercitării obligației cu bună-credință de către ultimele, garantează înfăptuirea drepturilor și intereselor primelor.

Scopul lucrării se identifică prin trebuința acordării unui interes sporit persoanelor mai puțin favorizate raportului juridic a obligației de întreținere și care se află în stare de nevoie ca urmare a diferitor factori sociali și economici. Respectiv, starea de nevoie poate fi cauzată de

vârsta fragedă sau înaintată, de incapacitatea temporară sau definitivă de muncă, de starea precară de sănătate sau alte circumstanțe de ordin material și psihologic. Totodată, scopul lucrării se definește prin necesitatea obținerii unui studiu doctrinar argumentat și fundamentat care răspunde problematicii sec. XXI în materia instituirii obligației de întreținere coraportate nivelului gradului de conștientizare subiecților vizați.

În prezentul studiu științific vom stabili spre cercetare detaliată următoarele **obiective:**

a. Analiza lucrărilor teoretice și a prevederilor normative autohtone și străine care reflectă asupra esenței, elementelor și conținutului exercitării obligației de întreținere prin prisma principiului bunei - credințe, precum și importanța determinării situațiilor cu impact abuziv asupra exercitării drepturilor subiective cu rea-credință.

b. Examinarea evoluției obligației de întreținere de la origini și până în prezent. Examinarea progresului parcurs al instituției obligației, întreținerii, raporturilor de familie, accepțiunea bunei-credințe și a abuzului de drept.

c. Prezentarea conceptului, semnelor distinctive și formelor bunei – credințe, relei – credințe și abuzului de drept prin definirea conceptelor supuse cercetării și examinarea sub aspect comparativ a acestora.

d. Determinarea situației juridice a subiecților raportului obligației de întreținere care acționează cu bună-credință și răspunderea juridic – materială a celor ce dau dovadă de un comportament lipsit de bună – credință s-au manifestat prin acțiuni/inacțiuni abuzive față de obiectul raportului de întreținere mai puțin avantajat.

e. Formularea concluziilor și recomandărilor respective prin examinarea condițiilor de fapt și de drept care favorizează abuzul de drept.

Ipoteza de cercetare. Sunt identificate mai multe direcții de studiere bazate pe trei dimensiuni distinctive: 1. apărarea drepturilor și intereselor părților raportului juridic obligațional de întreținere între membrii familiei mai puțin avantajați; 2. transparența probelor prezentate de către părți în cadrul procesului de judecată care influențează direct asupra determinării cuantumului plății pensiei de întreținere; 3. abordarea diferită a situației subiecților raportului juridic obligațional de întreținere de bună-credință tangențial celor are acționează prin abuz de drept.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Cercetările efectuate se întemeiază pe studierea doctrinei de specialitate, a legislaţiei naționale familiale și a celei civile, a normelor de drept internațional, a reglementărilor UE, a jurisprudenței Curții Supreme de Justiție a RM, a practicii instanțelor judecătorești din Republica Moldova și din România. În vederea realizării scopului și a obiectivelor relevante supra, au fost aplicate metoda logică (raţională), metoda istorică, metoda analizei sistemice și metoda

comparativă. Astfel, toate cele trei ipostaze – exegetic, dogmatic, critic – în care se înfățișează studiul Titlului IV din CF al RM, implică utilizarea următoarelor categorii și legi ale logicii: definiția; specificarea și generalizarea; diviziunea și clasificarea; diferențierea și integrarea; analiza și sinteza; demonstrația; argumentarea; raționamentul, etc.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Lucrarea privind obligația de întreținere exercitată prin prisma elementelor bunei-credințe și abuzului de drept, a fost elaborată și discutată în cadrul Şcolii doctorale Ştiinţe Juridice ale Universităţii de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării au fost aprobate de către comisia de îndrumare din cadrul Şcolii doctorale.

Sumarul- capitolelor tezei. Structura lucrării este condiționată de conținutul acesteia, scopul și obiectivele investigării tezei de doctorat care este subordonată unei logici de cercetare fundamentată și argumentată pe surse teoretice și doctrinare exponențiale în instituția obligației de întreținere. Lucrarea constă din introducere, trei capitole, concluzii generale, recomandări și lista surselor bibliografice.

Prin conținutul său cele trei capitole reflectă atât cercetările în domeniu la ziua de astăzi, prezentarea analizei practice realizate, cât și opinia personală a autorului. Concluziile respective la tema noastră de cercetare sunt prezentate pe larg în conținutul tezei, de asemenea și în partea finală a lucrării. Alăturat concluziilor aducem o serie de recomandări, relevând totodată problema științifică soluționată și perspectivele legate de tema de cercetare.

Concluziile generale şi recomandările sfârșește investigația ştiinţifică efectuată, care constituie o încununare de succes a obiectivelor propuse raportate la recomandările autoarei în domeniul temei cercetate. Drept urmare, scopul lucrării s-a îndeplinit în totalitate prin furnizarea unui suport material relevant nu doar la nivel doctrinar, dar mai ales legislativ, care sperăm noi, va avea un impact decizional în vederea operării modificărilor legislației în vigoare reieșind din caracterul recomandărilor furnizate și a importanței acestora.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE DINTRE MEMBRII FAMILIEI SUB ASPECT DOCTRINAR:

1.1. Studiul materialelor științifice în domeniu

Studiul dat se fundamentează îndeosebi pe progresele aduse în domeniu de către autorii autohtoni. În principal identificăm lucrările de specialitate ale autorilor din RM, cum ar fi: Cebotari Valentina, Arapu Elena, Băieșu Sergiu, Prutean Taisia, Chistruga-Sinchevici Inga, Baltag Dumitru, Mihalache Iurie, Talmaci Roman, Tragone George, Pisarenco Olga, Veaceslav Pînzari și alții, precum și lucrări ai autorilor din România, cum sunt: Ion P. Filipescu, Adriana Corhan, Ștefan Cocoș, Emeșe Florian, Cristina Codruța Hageanu, Marieta Avram, Nicolae Turla etc. În aceeași ordine de idei, vom consulta comparativ și doctrina rusească, franceză și altele. Privitor la doctrina rusă, hrană de studiu ne va servi operele autorilor ruși: Пчелинцева, Л. М, Бондов С., Нижник Н. С., și alții. Subsidiar, puncte de referință vor fi și doctrina franceză, o sursă nesecată de lucrări științifice sunt ale autoarei Corinne Renault Brahinsky, Patrick Nicoleau, Gérard Cornu etc.

Subsidiar, lucrarea dată are drept scop examinarea și identificarea altor nișe de cercetare aferente instituției obligației de întreținere, care se recunosc a fi nu mai puțin însemnate, dar mai puțin studiate de doctrină și reglementate de legislația de specialitate.

Dintre cele mai valoroase lucrări de specialitate, care ne vor servi drept teren de discuții și analiză, identificăm articolul autoarei Valentina Cebotari cu privire la Noțiunea, caracterele juridice și categoriile obligației de întreținere, apărut în anul 2014 în două numere, în Revista Institutului Național de Justiție.

În primul număr, se tratează în esență obligația de întreținere raportându-se în principal asupra examinării aspectelor cu privire la noțiunea, caracterele juridice, apariția relațiilor de întreținere, precum și categoriile obligației de întreținere. Catalogăm pe bună dreptatea lucrarea ca fiind de preț și un punct de pornire vrednic în vederea studierii obligației de întreținere în ansamblul ei. Totodată, autoarea urmărește în prim plan identificarea locului obligației de întreținerea în reglementarea legislației în vigoare debutant cu descrierea evoluției obligației de întreținere, stabilind circumstanțele de fapt și de drept care au stat la baza legiferării în conținutul Codului familiei a unui titlu întreg orânduit instituției obligației de întreținere.

În ceea ce privește legislația Federației Ruse, atunci recunoaștem că doctrina rusească se caracterizează printr-o multitudine de lucrări de specialitate. Acest fapt se datorează mai multor criterii decisive care au facilitat și condiționat necesitatea abordării subiectului din punct de vedere teoretic și practic, cum ar fi: numărul net mai mare de populație și corelativ de autori specializați în domeniu, diversitatea și numărul cazurilor examinate, interesul sporit al

doctrinarilor în vederea documentării sectorului dat, dar și de alți factori politici, sociali și demografici.

În cele ce urmează, vom începe prin a prezenta lucrări deosebit de importante ale autorilor ruși. Autoarea H. Нечаева cu opera Семейное Право Курс лекций, publicată în anul 2005. Prezenta lucrare constituie un manual de note de curs destinat studiului universitar, în conținutul căreia este redat succint dreptul familiei.

În ceea ce privește literatura străină, în Franța, obligația de întreținere dintre membrii familiei constituie un rol important în ramura dreptului familiei. Formează o instituție amplu reglementată datorită faptului că statul își are origini timpurii. Referitor la doctrina Dreptului familiei în general și Obligației de întreținere între membrii familiei în mod special, amintim autorii Jean Hausser și Daniel Huet Weiller cu monografia Droit civil sous la direction de Jacques Chestin. La famile. Dissolution de la Famille, publicată în anul 1991.

De mare valoare și interes ne-au fost de folos multitudinea de lucrări a autoarei Corinne Renault Brahinsky, fiind un teoretician în ramura Dreptului familiei care deține în bibliografia sa mai mult de 32 de publicații, cum ar fi: Droit des personnes et de la famille: concubinage, pacs et mariage, divorce, filiation; L'essentiel du droit des obligations : 2019-2020; L'essentiel du droit de la famille etc.Toate lucrările, mai mult sau mai puțin au tangență nemijlocit dreptului familiei sau chiar obligațiilor de întreținere între membrii familiei.

În concluzie observăm că fenomenul obligației de întreținere constituie un domeniu amplu studiat atât în literatura de specialitate națională cât și cea internațională, însă nici una din lucrările nominalizate mai sus, nu au tratat instituția exercitării întreținerii prin prisma principiului bunei-credințe și a abuzului de drept. Drept urmare, actuala lucrare constituie un studiu amănunțit al obligației de întreținere realizat în baza resurselor doctrinare raportate realității existențiale care scoate în evidență importanța exercitării întreținerii de către părțile raportului juridic conștient, deschis și onest.

1.2. Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între membrii familiei

De-a lungul istoriei, fie că discutăm despre o familie în care unul dintre membri își exercită asupra celorlalți puterea în mod discreționar, fie că vorbim de o familie guvernată de egalitate în exercitarea drepturilor și îndatoririlor familiale, familia își justifică rațiunea de a fi în legăturile sufletești, de afecțiune, care se conturează între membrii săi, legături care argumentează și constituie totodată motivul sprijinului material și moral reciproc.

De asemenea, familia, ca realitate socială, nu este decât rezultatul nevoii ființei umane de a fi protejată, de a se simți în deplină securitate alături de alți semeni cu care dezvoltă relații de rudenie sau de afinitate, izvorâte în mod firesc din sentimente, respect și afecțiune. În ceea

privește fundamentul căsătoriei, menționăm că: *„la început, ca și acum, căsătoria era de competența exclusivă a autorităților laice. Biserica nu se ocupa de această instituție cârmuită, de altfel numai de instituțiile dreptului civil. Cu timpul însă, în sec. X-lea, căsătoria a ieșit complet de sub regulile laice și intrând total sub cârmuirea bisericii, până în sec. XIV-lea, când unii suverani au început să prevadă reguli pentru încheierea căsătoriei*." [1, pag. 19]

La baza acestei forme de organizare socială, familia, este așezată o instituție juridică, căreia legiuitorul, de-a lungul timpului, i-a consacrat, prin prisma importanței sale, numeroase reglementări, ca o garanție în plus a securității, protecției, bunăstării și echilibrului care ar trebui să o caracterizeze. După cum ne relatează și autorul: „soții trebuie să înțeleagă drepturile și responsabilitățile care le revin în cadrul familiei". Prin care se menționează că o dată cu căsătoria, avem nu doar drepturi ca soț, soție și ca mamă, însă acest act juridic atrage și un șir de multe alte obligații, prin care se numără și obligația de întreținere.

Termenul „obligaţie" reprezenta legătura pur materială, corporală (vinculum corporis) între două persoane, atribuind creditorului un drept asupra persoanei debitorului (ius in personam), asemănător dreptului de proprietate, care era un drept al proprietarului asupra lucrului său (ius in rem). În temeiul acestui drept, creditorul putea dispune de persoana debitorului după bunul său plac, asemeni proprietarului unui lucru. Dacă debitorul nu reușea să achite creditorului suma datorată, atunci el devine proprietatea creditorului, vorbim aici despre termenul de sclavie, cu alte cuvinte.

Or, în altă ordine de idei, prin obligație în dreptul roman, se înțelegea acțiunea de legare pe cineva pentru o anumită cauză, în vederea obținerii a ceva. Adesea acțiunea de legare lua naștere în legătură cu neplata datoriei debitorului față de creditor. În așa mod, creditorul mai mult la propriu lega (aresta) debitorul într-o temniță privată până când acela era eliberat de una din rudele sale prin achitarea datoriei față de creditor sau era vândut în robie, astfel debitorul apărea ca obiect al dreptului de proprietate. [2, pag. 2] Așa cum proprietarul putea dispune de lucrul său, creditorul dispunea, după propria voință, de debitorul său. Configurația raportului obligațional era cea a unei legături materiale create între creditor și debitor. Neplata la scadență atrăgea întemnițarea datornicului și în final, vânzarea sa pentru asigurarea intereselor creditorului. Răspunderea a fost interpretată ca luare în gaj, ca garanție a executării obligației pretinse de creditor. [2, pag. 3]

În limbajul juridic francez, termenul „obligaţie" reprezintă, în general, ceea ce legea sau chiar morala comandă unui individ să facă, fără ca acesta să aibă vreo legătură directă cu o persoană determinată de creditor. [3, pag.3]

În dreptul roman se consideră că fundamentul obligaţiei de întreţinere îl constituie solidaritatea care îi uneşte pe membrii familiei şi legătura de sânge dintre aceştia. Obiectul

întreţinerii consta în asigurarea de hrană, locuinţă, îmbrăcăminte şi încălţăminte pentru cei care, după lege, cădeau în sarcina lor.

Obligaţia legală de întreţinere a fost consacrată şi în *vechiul drept românesc*. Codul Calimach [3, pag. 20] prevedea datoria părinţilor de a se îngriji de creşterea şi educarea copiilor. Cheltuielile de întreţinere erau suportate de tatăl copiilor, iar dacă acesta nu dispunea de mijloacele necesare, ele treceau în sarcina mamei, cu excepţia cazului în care ea însăşi se afla în stare de nevoie. În această situaţie, deveneau obligaţi ascendenţii după tată şi respectiv în lipsa lor, ascendenţii după mamă. Dacă părinţii se despărţeau şi nu se înţelegeau în privinţa întreţinerii copiilor, întreaga grijă cu privire la aceştia revenea mamei.

Acestea fiind spuse, dorim să menționăm că obligația de întreținere își are fundament din cele mai vechi timpuri, având forme și interpretări diferite de-a lungul anilor în funcție de: civilizație, intelect, pătură socială, nevoie, dar și alți factori. [4, pag. 565] Însă, esența normelor în mare parte a fost păstrată până în zilele noastre. Obligația de întreținere între membrii familiei a fost și va rămâne mai întâi de toate o îndatorire de ordin moral și spiritual, iar în cazul în care nu este exercitată conștient și benevol, apare forța coercitivă a statului. Această regularitate nu va dispărea atâta timp cât va exista noțiunea și instituția de familie sau căsătorie.

1.3. Generalități conceptuale, noțiunea și caracterele obligației legale de întreținere.

Pornind de la interpretarea diferită a noţiunii de obligaţie din dreptul comun, în literatura juridică străină s-au formulat mai multe opinii privitor la definirea acesteia.

În concepţia monistă, obligaţia este un raport juridic în temeiul căruia creditorul poate pretinde de la debitor executarea unei obligaţii sau, dimpotrivă, obligaţia de a nu face ceva.
Potrivit doctrinei juridice germane, franceze şi elveţiene, prin *concepţia dualistă* se rezervă noţiunii de „obligaţie” două raporturi juridice distincte şi anume, pe de o parte, cel în temeiul căruia debitorul trebuie să dea, să facă ori să nu facă ceva în beneficiul creditorului, iar, pe de altă parte, cel în temeiul căruia creditorul îndreptăţit să primească prestaţia îl poate constrânge pe debitor.

Tot astfel, există *concepţia subiectivă* şi *concepţia obiectivă*. [3, pag. 20] Conform reflecțiilor autoarei, Berindei Gabriela, concepția subiectivă desemnează obligaţia ca o legătură de drept (vinculum iuris) între persoana creditorului şi persoana debitorului, iar *concepţia obiectivă* se axează pe obiectul obligaţiei, considerându-l atât un raport juridic, cât şi un bun sau o valoare care se regăseşte în activul patrimonial al creditorului şi în pasivul debitorului.

Obligaţia legală de întreţinere, ca element al raporturilor juridice obligaţionale de întreţinere, subzistă numai în condiţiile prevăzute de lege. Aceasta se subiectivizează numai în folosul persoanelor prevăzute limitativ de lege. Obligaţia legală de întreţinere este destinată să

asigure creditorului cele necesare traiului, fundamentată pe principiul solidarităţii familiale. [5, pag. 207]

În accepțiunea definiției, oferită de către autorul Filipescu Ion P., prin obligație de întreținere înțelegem: "Î*ndatorirea impusă de lege unei persoane de a acorda altei persoane mijloace necesare traiului, inclusiv satisfacerea nevoilor spirituale, precum și în cazul obligației de întreținere a părinților față de copii minori, mijloacele necesare pentru educarea, învățătura și pregătirea lor profesională"* [6, pag. 443] Aceeași noțiune spre cercetare ne-o oferă și autoarea Cebotari Valentina [7, pag. 26], conform căreia obligaţia legală de întreţinere se fundamentează pe afecţiunea şi prietenia care există între membrii familiei, cât şi pe regulile de convieţuire socială şi are ca scop ajutarea persoanei apropiate aflate în nevoie. Totodată, atribuim aici și obligația părinților de a acorda susținere și ajutor copiilor săi minori, care se manifestă prin educație, învățământ și pregătirea lor profesională.

Revenind la noțiunea obligației de întreținere, reiterăm că obligația legală de întreținere reprezintă îndatorirea impusă de lege unei persoane de acorda altei persoane mijloace necesare traiului, inclusiv aceasta se manifestă prin satisfacerea nevoilor spirituale, precum și în cazul obligației de întreținere a părinților față de copii minori, mijloacele necesare pentru educarea, învățătura și pregătirea lor profesională". [8, pag. 224] Astfel, obligația legală de întreținere apare ca efect al rudeniei, căsătoriei sau altor relații asimilate de lege cu relații de familie. Începând cu acestea, vom explica pe rând fiecare din aceste noțiuni în vederea unei mai bune înțelegeri a ceea ce numim conceptul relației de familie.

Denumirea de obligaţie de întreţinere, care s-a impus în practica judiciară şi în literatura de specialitate, singura folosită în vechiul Cod al familiei şi în actualul Cod civil, este preferabilă, deoarece evidenţiază caracterul său complex. Această îndatorire are ca obiect tot ceea ce este necesar traiului, nu numai alimente, ci şi îmbrăcăminte, locuinţă, medicamente, tratament medical, iar în cazul obligaţiei de întreţinere a părinţilor faţă de copiii lor minori, se adaugă şi mijloacele specifice educării, îngrijirii şi pregătirii şcolare şi profesionale a copiilor.

De asemenea, obligaţia de întreţinere cuprinde şi nevoile de trai spirituale ale oamenilor, care sunt în continuă creştere, fapt care se răsfrânge şi asupra întinderii obligaţiei de întreţinere. Obligaţia de întreţinere a părinţilor faţă de copiii lor minori are un conţinut mai complex decât obligaţia de întreţinere a altor persoane îndreptăţite.

Pentru a înțelege în profunzime obligația legală de întreținere, vom analiza pe rând caracterele juridice ale acesteia: *caracterul legal, personal, reciproc, cu executare succesivă, variabil divizibil* și *caracterul complex.* Prin delimitarea caracterelor juridice ale obligației de întreținere, pentru trasarea unor graniţe clare între obligaţia legală de întreţinere şi celelalte tipuri de obligaţii, care, deşi aparent sunt similare, se deosebesc semnificativ una de alta

1.4. Concluziile la capitolul 1.

Analiza doctrinei și a legislației privind obligația legală de întreținere au impus următoarele concluzii:

1. Doctrina în RM este modestă, instituția întreținerii așa cum a fost pe parcursul multor ani - nu a suferit schimbări, nu este adaptată la condițiile actuale, s-a pus accentul pe întreținerea copiilor minori, alți membri ai familiei fiind dați uitării. Dat fiind faptul că statul își asumă rolul esențial în vederea întreținerii cetățenilor prin asigurarea cu locuri de muncă și acordarea pensiilor pentru limită de vârstă și de dizabilitate, nu se depuneau cereri privind acordarea întreținerii dintre soți/foști soți și alți membri de familie, din acest motiv nici astăzi nu sunt multe dosare privind întreținerea între soți sau alți membri ai familiei.

2. Obligația legală de întreținere își are originile din cele mai vechi timpuri. De la început aceasta însemna acțiunea de a lega pe cineva pentru un anumit scop, în vederea obținerii a ceva sau realizării unui anumit lucru, cu timpul însă obligația de întreținere a căpătat alte conotații. Obligația legală de întreținere își are parcursul din cele mai primitive raporturi, care a evoluat de-a lungul dezvoltării civilizației, căpătând noi forme de manifestare corelativ tendințelor de progresare a umanității.

3. Se naște obligația de întreținere între persoane ca efecte al raportului de rudenie dintre ele, adică între membrii de familie sau altor raporturi asimilate acestora.

4. Obligația legală de întreținere se definește prin anumite caractere specifice, aceasta este impusă de lege unui cerc determinat de persoane. Este o îndatorire imperativă dictată în condițiile legii unor anumiți subiecți ca efect al relațiilor de rudenie dintre ei.

Întreținerea nu poate fi cedată altor persoane, având caracter personal. Mai mult decât atât nu se poate renunța la obligația de întreținere atâta timp cât aceasta privește nevoile și necesitățile copiilor minori. Odată cu decesul unei părți a obligației de întreținere, încetează raportul în sine. Este o prestație succesivă care durează în timp cât sunt întrunite condițiile și circumstanțele acordării.

2. CONDIȚIILE LEGALE PRIVIND APARIȚIA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE ÎNTRE MEMBRII FAMILIEI

2.1. Temeiurile apariției și subiecții obligației de întreținere

Obligația legală de întreținere este un raport juridic obligațional care se instituie între persoana care datorează întreținere - debitorul obligației și persoana îndreptățită la întreținere, adică creditorul obligației. În opinia autoarei Valentina Cebotari, pentru ca o persoană să poată solicita plata pensiei de întreținere, acesta urmează să îndeplinească în ordine cumulativă două condiții esențiale, și anume: să fie inapt de muncă și să necesite sprijin material, așadar să se afle în stare de nevoie.

Termenul „nevoie” înseamnă, în limbaj juridic, trebuinţă materială şi/sau spirituală a unei persoane fizice. Starea de nevoie reprezintă o situaţie de fapt a unei persoane fizice aflate în imposibilitatea de a-şi asigura singură cele necesare traiului, total sau parţial. Prin urmare, se află în stare de nevoie şi cel ce are venituri, dar acestea nu acoperă nevoile sale. Menționăm că după tipul lor, veniturile pot fi diferite și simultane, cum ar fi pensia pentru limită de vârstă, pensia de dizabilitate, ajutor de șomaj sau alte ajutoare sociale, însă cuantumul acestora fiind inferioare nevoilor creditorului pentru întreținere.

Fiind o stare de fapt, la stabilirea stării de nevoie trebuie să se ţină cont de statutul social al beneficiarului, de trebuinţele sale materiale şi spirituale, de nivelul de trai general şi de nivelul de trai pe care creditorul l-a avut înainte de solicitarea întreţinerii, fără a se pretinde păstrarea obligatorie în aceleaşi limite. [5, pag. 215] Scopul acordării întreținerii destinate creditorului constă în asigurarea acestuia a vieții sale materiale și spirituale pe care le-ar fi avut în mod normal dacă nu s-ar fi aflat în situația de a solicita întreținere raportându-ne la sursele de venit ale debitorului.

Prin urmare, ca o persoană să fie obligată la achitarea plății pensiei de întreținere, acesta trebuie să aibă *mijloace suficiente.* După tipul și natura juridică a mijloacelor suficiente, acestea pot fi: mijloacele bănești cu caracter permanent, exprimate sub formă de salariu și alte plăți salariale, profitul din activitatea de întreprinzător, din gospodărie etc, mijloace financiare sub formă de depuneri bancare, depozite, dividende, veniturile din arendă sau locațiune, precum și alte bunuri care pot vândute în scopul asigurării prestării întreținerii. Reieșind din cadrul legal, pentru anumite categorii de întreținere, cum ar fi obligația de întreținere a părinților de către copii majori, factorul mijloacelor suficiente a persoanei obligate la întreținere este luat în calcul la stabilirea întreținerii, astfel încât pot fi chemați la datorarea întreținerii toți copii minori care au resurse suficiente. Este important a se sublinia că obligației de întreținere trebuie să fie îndreptată în vederea păstrării echilibrului între nivelul de trai al debitorului și respectiv al creditorului. Mărimea întreținerii acordate creditorului de către debitor, va fi dispusă potrivit

situației materiale financiare a debitorului corelate stării materiale a creditorului. Cu alte cuvinte, creditorul nu poate solicita debitorului plata pensiei de întreținere care depășește cu mult situația financiară a ultimului. Cuantumul plății va fi direct proporțională posibilităților debitorului, fără exigențe. După cum am menționat și anterior, starea de nevoie depinde de anumite criterii, cum ar fi statutul social al persoanei, nivelul de trai în care este obișnuit să trăiască, nivelul intelectual de dezvoltare și cunoaștere etc.

Obligația legală de întreținere, se cataloghează ca fiind o relație specială deoarece, apare ca efect, în următoarele circumstanțe: „rudenie, căsătorie, în baza unor relații asimilate de lege cu relațiile de familie.” [8, pag. 224] Întreținerea, de altfel, se datorează într-o anumită ordine între membrii familiei. [9, pag. 445] Aceasta presupune că o persoană este îndreptățită să ceară întreținere de la un membru sau mai mulți membri ai familiei. Această ordine trebuie respectată, dacă persoana obligată la întreținere, în primul rând, se găsește în imposibilitate de a acorda întreținere, atunci întreținerea se poate cere de la persoana obligată în ordinea imediat următoare, obligația deci fiind prin caracterul său - subsidiară.

Întreținerea cu alte cuvinte apare ca efect al relațiilor de rudenie existente între persoana debitorului și persoana creditorului. În cazul în care dintre părți nu există relație de rudenie sau asimilate acesteia, obligația de întreținere reglementată conform prevederilor CF nu există. Subsidiar, sunt în drept să solicite întreținere persoanele până la un grad anumit de rudenie. După cum ne afirmă și autorul, obligația de întreținere apare între rudele de gradul I în linie dreaptă, adică dintre părinți și copii precum și între rudele de gradul II, adică între bunici și nepoți. Referitor la rudele de gradul II în linie colaterală, în acestea se numără frații și surorile, care își pot datora întreținere în cazul în care din anumite motive nu o pot primi de la părinți.

Și ultima situație este atunci când debitorul datorează întreținere creditorului cu care se află în relații de afinitate, care este relația familială reciprocă dintre un soț și rudele celuilalt soț. Așa deci, nu pot fi atrași la întreținerea persoanele care aflându-se în relații de rudenie, nu intră în categoriile enunțate mai sus.

Și cel de-al treile fapt juridic în baza căruia ia naștere obligația de întreținere, fiind hotărârea instanţei de judecată sau contractul privind plata pensiei de întreţinere. Referitor la hotărârea instanței de judecată, în cazul în care lipsește acordul referitor la întreținere, membrii familiei îndreptățiți la întreținere, pot porni în instanţa judecătorească o acţiune privind încasarea pensiei respective, chiar şi în cazul când aceasta, se plăteşte benevol.

2.2. Condițiile privind creditorul obligației de întreținere

Legislația familiei reglementează mai multe tipuri de întreținere: obligația de întreținere dintre părinți și copii, dintre soți și foștii soți, frați și surori, bunici și nepoți, obligația copiilor de a-și întreține educatorii, obligația copiilor vitregi de a-și întreține părinții vitregi.

În contextului examinări șirului persoanelor care pot fi subiecți a raportului de întreținere, menționăm că obligația de întreținere apare ca efect al raportului de rudenie sau alte raporturi asimilate raporturilor de familie. Drept urmare sunt rude legătura dintre persoanele care descendează una din alta sau care au un părinte comun. Rudenia poate fi civilă, atunci când se întemeiază în baza adopției și rudenia de sânge. Numărul de persoane între care există relație rudenie este denumită linie de rudenie. Astfel, linia de rudenie poate fi dreaptă, atunci când persoanele descind una din alta sau rudenia în linie colaterală, care este legătura de sânge dintre două persoane fără a descinde una din alta, au un autor comun.

După cercul subiecților între care există obligația de întreținere, CF a clasificat în trei grupe distinctive:

a) Obligația de întreținere dintre părinți și copii;

b) Obligația de întreținere soți și foștii soți;

c) Obligația de întreținere dintre alți membri de familie.

Drepturile copiilor de a primi întreținere din partea părinților, această este o obligație fundamentală în conformitate cu care părinții sunt obligați să acorde întreținere copiilor săi de la naștere și până la vârsta majoratului sa o dată cu obținerea capacității depline de exercițiu. Pe de altă parte sunt minore, persoanele care nu au împlinit încă vârsta majoratului sau care nu au capacitate deplină de exercițiu acordată în limitele normelor CC al RM. Totodată, obligaţia părinţilor de a întreţine pe copiii lor minori nu este stinsă prin desfacerea căsătoriei, ci persistă independent de legătura de căsătorie a părinţilor şi indiferent cui au fost încredinţaţi copiii spre creştere, unuia dintre părinţi, unei alte persoane ori unei instituţii de ocrotire, întreţinerea copiilor însă nu va putea suplini eficienţa educativă a unei familii unite, care să ofere acestora stabilitatea şi dragostea de care au nevoie.

Dreptul părinților de a primi întreținerea de la copii. Pentru existența obligației de întreținere a părinților, este esențială existența raporturilor de rudenie precum și starea de nevoie a creditorului obligației. Starea de nevoie trebuie să fie una obiectivă şi nu una simulată. Având în vedere că de multe, creditorul, în mod unilateral, consideră că ar avea dreptul la întreținere din partea debitorului, acesta din urmă nu poate proba existența condițiilor faptice și juridice ce i-ar acorda acest drept. Starea subiectivă se datorează pe de o parte vârstei înaintate a debitorului în cazul pensionarilor.

Este pensionar în condițiile legii, persoana care a atins vârsta standard de pensionare de 63 de ani pentru bărbați și, începând cu 1 iulie 2023, vârsta standard de pensionare de 60 de ani și 6 luni pentru femei.

Dreptul soților și foștilor soți la întreținere. Referitor la persoana creditorului, în calitatea sa de soț/soție, atunci identificăm că obligația de întreținere ia naștere odată cu căsătoria liber consimțită, dintre un bărbat și o femeie, cu respectarea tuturor condițiilor legale privind

intemeierea unei căsătorii, precum și în mod obligatoriu înregistrarea acesteia la Organul de Stare Civilă. Reţinem aşadar că obligaţia de întreţinere există între soţ şi soţie.

Despre condițiile necesare a fi îndeplinite la încheierea căsătoriei, identificăm Titlul II, art. 11, CF, în temeiul căruia, pentru încheierea căsătoriei este necesar consimțământul reciproc, neviciat, exprimat personal şi necondiţionat, al bărbatului şi femeii care se căsătoresc, precum şi atingerea de către ei a vîrstei matrimoniale. Persoanele care doresc să se căsătorească sânt obligate să se informeze reciproc despre starea sănătăţii lor. Prin îndeplinirea condițiilor prenotate mai sus, bărbatul și femeia, dobândesc dreptul de a oficializa căsătoria. În cazul în care din anumite motive, nu sunt îndeplinite condițiile de fond impuse de norma legală, căsătoria astfel încheiată, poate fi declarată nulă de către instanța de judecată.

Dreptul creditorilor la întreținere din partea fraților și surorilor. Să se afle în legături de rudenie, adică să fie fie frați și surori sau să fie frați adoptivi, să necesite sprijin material. Totodată, creditorul trebuie să fie în incapacitate de a munci, să nu dispună de venituri proprii și să fie în imposibilitatea primirii întreţineriii din partea părinților. Dreptul creditorilor la întreținere din partea fraților și surorilor apar în circumstanțele în care părinții nu pot acorda întreținere copiilor săi din lipsa de venituri. Potrivit legislației în vigoare, primii chemați la întreținerea copiilor minori sau majori inapți de muncă sunt stabiliți părinții. În cazul în care părinții se află în imposibilitate de acordare a întreținerii, pentru copii minori pot fi impuși la plata pensiei de întreținere frații și surorile apți de muncă sau care au venituri îndestulate în vederea acordării întreținerii. În ceea ce privește frații și surorile majori, atunci va fi instituită întreținerea prin îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: creditorul obligației este inapt de muncă și necesită sprijin material, s-a stabilit imposibilitatea întreținerii acestora de către copiii lor majori apţi de muncă, de către soţi (foştii soţi) sau de către părinţi.

Dreptul bunicilor la întreținere din partea nepoților. Creditorii în calitate de bunici sau nepoți care necesită sprijin material. Totodată, persoana creditorului, adică buneii trebuie să fie în imposibilitatea întreţinerii lor de către copiii majori apţi de muncă sau de către soţi (foştii soţi), să aibă dreptul la întreţinere de la nepoţii majori apţi de muncă care dispun de mijloace suficiente. Respectiv, sunt creditori ai obligației de întreținere dintre bunici și nepoți, în persoana nepoților minori, care necesită sprijin material și care se află în stare de imposibilitatea primirii întreţinerii lor de la părinţi, frați și surori, să aibă dreptul la întreţinere de la bunicii care dispun de mijloace suficiente.

Dreptul părinților vitregi la întreținere din partea copiilor vitregi, persoana creditorului trebuie să îndeplinească următoarele condiții, să fie părinţi vitregi inapţi de muncă, care necesită sprijin material, și se află în stare de imposibilitatea întreţinerii lor de către copiii lor fireşti majori apţi de muncă sau de către soţ (fostul soţ) și să aibă dreptul la întreţinere de la copiii

vitregi majori apţi de muncă care dispun de mijloace suficiente. Părinţilor vitregi li se acordă dreptul de a pretinde plata pensiei de întreţinere de la copiii vitregi doar în următoarele cazuri: nu au posibilitatea să primească întreţinerea de la copiii lor firești, majori apţi de muncă sau de la soţi sau foști soţi. Sunt inapţi de muncă, având un grad de dizabilitate sau au atins vârsta de pensionare şi necesită sprijin material.

Dreptul educatorilor la întreținere din partea copiilor. Sunt creditori ai obligației legale de întreținere, educatorii - persoanele inapte de muncă care necesită sprijin material, care au întreținut și educat copii minori dacă ultimii au atins vârsta majoratului, sînt apţi de muncă şi dispun de mijloace suficiente şi dacă s-a stabilit imposibilitatea întreţinerii educatorilor de către propriii lor copii majori apţi de muncă sau de către soţ/ fostul soţ. Reieșind din circumstanțele că prezentul articol nu se încadrează în condițiile principale care determină dreptul la obligația de întreținere și anume existența legăturii de rudenie dintre debitor și creditor, propunem ca art. 90 CF cu privire la *Obligația copiilor de a-și întreține educatorii,* să fie abrogat. Totodată, din motiv că în instanțele judecătorești nu a fost atestată nici o cauză bazată pe articolul enunțat mai sus venim cu propunerea *de lege ferenda* privind abrogarea art. 90 alin. 1 și 2 CF ca fiind lipsit de aplicare practică. Legea 140/2013 *privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi* prevede că copiii lipsiți de grija părintească sunt plasați de urgență în cadrul familiei rudelor sau altor persoane apropiate, sau plasați în cadrul serviciului de tip familial sau rezidențial, [10] respectiv tutorii și curatorii conform art. 90 alin. (3) CF nu pot pretinde întreținerea de la cei tutelați.

Trecând în revistă principalele condiții care urmează a fi îndeplinite de către creditor în vederea nașterii obligației de întreținere, identificăm următoare:

1. necesitatea sprijinului material,
2. incapacitatea de muncă creditorului,
3. creditorii să se afle cu debitorul în raporturi de rudenie, căsătorie sau alte raporturi asimilate de lege cu cele de familie.

2.3. Condițiile privind debitorul obligației de întreținere.

Este debitor persoana care datorează în condițiile legii întreținere creditorului - membri de familie. Pentru a fi obligat la acordarea întreținerii, debitorul trebuie să îndeplinească două condiții esențiale. Prima condiție este ca debitorul să dispună de mijloace necesare pentru efectuarea întreținerii și a doua condiție este să aibă posibilitatea de a dobândi aceste mijloace prin munca sa proprie sau reieșind din întinderea bunurilor mobile și imobile de care dispune. De menționat că la stabilirea obligației de întreținere, vor fi luate în calcul totalitatea obligațiilor pe care le are persoana față de alte persoane. Aici ne referim la situația în care debitorul mai are la

întreținere și alți creditori mai puțin favorizați sau care se află într-o situație material economică precară comparativ situației creditorului care solicită întreținere.

Totodată, conform doctrinei românești, la determinarea pensiei plății de întreținere se va examina dacă nu sunt și alte persoane înainte care datorează întreținere, conform gradului de rudenie față de creditor. Astfel, potrivit normelor legale în vigoare, își datorează întreținere conform ordinii următoarele persoane: soții și foștii soți își datorează întreținere înaintea celorlalte persoane, persoana descendentă datorează întreținere cele ascendente

La examinarea obligației de întreținere dintre membrii de familie, reținem că o persoană să poată fi obligată la întreţinerea alteia se cere ca ea să dispună de *mijloacele necesare*. [11, pag. 181] Mijloacele necesare trebuie să satisfacă în primul rând necesitățile sale și după care celui întreținut. Legiuitorul nu a precizat conţinutul acestei noţiuni, drept urmare rămânând în sarcina doctrinei şi a practicii judiciare să determine ce anume trebuie înţeles prin mijloacele debitorului obligaţiei.

În același context, pentru nașterea obligației de întreținere pentru debitor legislația națională reglementează următoarele condiții cu privire la sursele de venit al debitorului obligației de întreținere:

a) debitorul să dispună de mijloacele necesare îndeplinirii obligaţiei de întreţinere – vor fi luate în considerare toate mijloacele materiale ale debitorului cum ar fi veniturile din muncă, salarii, premii, ajutorul pentru incapacitatea temporară de muncă, compensaţia acordată în caz de desfacerea contractului individual de muncă.

b) Se vor lua în considerare veniturile persoanei de la toate locurile de muncă, din gospodăria agricolă, activitatea de antreprenoriat, activitatea intelectuală etc. Dacă debitorul întreţinerii nu are salariu sau alte venituri, fie că acestea sînt insuficiente pentru a-şi onora obligaţia, pensia de întreţinere se va încasa din mijloacele băneşti depuse de către debitor în instituţiile financiare sau transmise organizaţiilor comerciale şi necomerciale, cu excepţia cazurilor cînd aceste mijloace le-au fost transmise în proprietate. Dacă debitorul nu dispune de astfel de mijloace băneşti sau dacă dispune de ele, dar acestea sînt insuficiente pentru a-şi onora obligaţia, pensia de întreţinere se va încasa din contul tuturor bunurilor mobile şi imobile ale debitorului care pot fi urmărite. În cazul țăranilor, se va ţine seama, la calcularea pensiei de întreținere, de veniturile în natură şi în bani realizate, în gospodăria personală sau din altă sursă, dacă au caracter de continuitate.

Obligația de întreținere dintre soți și foștii soți, debitori ai obligației de întreținere. Îndatorirea de a acorda întreținere soțului sau fostului soț, cum am examinat in subcapitolul anterior, îl au persoanele care se află în relații de căsătorie încheiate în ordinea și modul prevăzut de legislația în vigoare sau persoanele care au divorțat (foștii soți).

Pentru existența obligației de întreținere, este inerent ca soțul obligat la întreținere să dispună de mijloace suficiente. Prin aceasta se impune drept condiție ca creditorul să nu aibă un venit propriu suficient, iar debitorul să aibă posibilitatea de a achita plata pensiei de întreținere. Ca și în cazul altor categorii de întreținere examinate mai sus, plata pensiei de întreținere din partea debitorului este acordată sub forma unei sume bănești fixe achitate lunar. Această plată poate fi stabilită prin negocierea încheierii unui contract privind plata pensiei de întreținere sau la cererea soțului inapt de muncă prin intermediul unei cereri în instanță de judecată.

Obligația de întreținere dintre frați și surori. Potrivit normelor legale, frații și surorile sunt obligați să acorde întreținere fraților și surorilor minore și celor majore inapte de muncă, în situația care aceasta nu poate fi acordată de către părinți.

Condițiile necesare care urmează a fi îndeplinite de către debitor în cazul acordării întreținere fraților și surorilor minore, sunt următoarele: să fie majori, să fie apți de muncă, părinții obligați la întreținere înaintea lor să se afle în imposibilitate să acorde întreținere și să dispună de mijloace suficiente. Aceleași condiții sunt prevăzute în cazul fraților și surorilor majori inapți de muncă - creditori ai obligației de întreținere. Singura diferență rezidă în imposibilitatea întreţinerii acestora de către copiii lor majori apţi de muncă, de către soţi (foştii soţi) sau de către părinţi. Cum examinat anterior, necesitatea respectării condițiilor enumerate mai sus de către debitor este inerentă și cumulativă. Pe de altă parte, în circumstanțele în care debitorul, din motive obiective nu întrunește cel puțin una din aceste condiții, atunci obligația de întreținere nu-i este imputabilă.

Obligația de întreținere dintre bunici și nepoți. Bunicii sunt obligați să acorde întreținere nepoților minori care necesită sprijin material, cât și celor majori inapți de muncă. Bunicii sunt chemați la întreținere în folosul nepoților dacă dispun de mijloace suficiente și dacă nu sunt alți debitori chemați la întreținere înaintea lor, cum ar fi: părinții pentru nepoții minori și soți (foștii soți), copiii majori apți de muncă sau de către părinţi pentru cei majori inapți de muncă.

Totodată, identificăm în calitate de temeiuri juridice de scutirea debitorului de la plata întreținerii creditorului următoarele situații:

- incapacitatea de muncă a soțului (fostului soţ) inapt de muncă, care necesită sprijin material, este rezultatul abuzului de băuturi alcoolice sau substanţe stupefiante ori al unei infracţiuni premeditate. Cu alte cuvinte, dacă în procesul de examinarea cererii privind obligația de întreținere a fostului soț inapt de muncă al cărui incapacitate este cauzată de consumul de băuturi alcoolice, substanțe stupefiante, sau a săvârșit o infracțiune premeditată, atunci debitorul obligației - fostul soț, urmează a fi scutit de plata întreținerii.
- Soţul (fostul soţ) care necesită sprijin material a avut o comportare amorală în familie. În categoria acțiunilor amorale putem identifica că creditorul obligației de întreținere a exercitat

violență fizică și psihică asupra debitorului. A avut un comportament înjositor și lipsit de respect în raport cu debitorul obligației. Prin urmare, în cazul în care se atestă prezența unor astfel de circumstanțe, prin probarea argumentată și certă, debitorul obligației, în baza hotărârii instanței de judecată, poate fi scutit. De menționat este că obligația probării comportamentului amoral, o are debitorul obligației.

- Soţii (foştii soţi) s-au aflat în relaţii de căsătorie cel mult 5 ani, cu alte cuvinte, dacă soții s-au aflat în relație de căsătorie mai puțin de 5 ani, atunci creditorul obligației nu va fi în drept să solicite întreținere din partea debitorului.

După cum am menționat în primul capitol, familia se bazează de susținere și întrajutorare reciprocă acordată la nevoie membrilor de familie. În lipsa unei astfel de susțineri, nimeni altul nu va acorda sprijin membrilor de familie aflați în dificultate, iar creditorii, cel mai adesea își duc viața de pe o zi pe alta fără siguranța zilei de mâine.

Așa deci, reieșind din circumstanțele în care statul nu este gata să asigure de sinestătător resursele de existență persoanelor rămase fără întreținere, să fie adaptat modul și ordinea de încasarea veniturilor din partea altor membri de familie, obligați la întreținerea membrilor de familie aflați în dificultate.

2.4. Concluzii la Capitolul II

Pentru nașterea obligației de întreținere sunt necesare a fi îndeplinite anumite condiții care atât de creditorul cât și de debitorul întreținerii. Acestea sunt: între debitor și creditor trebuie să existe o legătură de familie care se manifestă prin rudenie, căsătorie, afinitate sau un raport asimilat de lege cu cel de familie cum prevede art. 90 din Codul familiei. Creditorul întreținerii trebuie să fie minor sau inapt de muncă.

Persoana căreia i se impune obligația de întreținere trebuie să fie majoră, în unele cazuri aptă de muncă și să dispună de mijloace suficiente pentru a se întreține pe sine și pe cel ce pretinde întreținerea de la el. Cuantumul pensiei de întreținere se stabilește pentru copii minori într-o cotă parte din veniturile debitorului, iar pentru toți ceilalți membri ai familiei – într-o sumă bănească fixă plătită lunar, reieșind din situația materială și familială a părților ceea ce, deseori, lezează drepturile creditorilor, iar, uneori și a debitorului întreținerii.

3. BUNA-CREDINȚĂ ȘI ABUZUL DE DREPT LA EXERCITAREA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE

3.1. Buna-credință și abuzul de drept în cazul executării întreținerii benevol

Fenomenul conceptului de bună-credință capătă o preocupare însemnată în practica judecătorească odată cu modernizarea Codului Civil. Dacă până la operarea modificărilor respective în conținutul CC, principiul bunei-credințe era tratat mai mult din punct de vedere subiectiv, ca fiind eroarea scuzabilă admisă în comportamentul propriu al persoanei, începând 01.03.2019, legislatorul conturează latura obiectivă definind noțiunea bunei-credințe într-un articol separat.

Aplicarea bunei-credințe a căpătat reglementare încă din perioada sovietică în CC al RSSM din 1964, care opera deja cu termenii de bună-credință și respectiv reaua-credință. Or, cu alte cuvinte, atât în CC din 2002, cât și în urma modificărilor operate în anul 2019, noțiunea de bună-credință, nu era o noutate pentru legiuitor, dat fiind faptul că legiuitorul reglementa în mod diferit situația posesorului de bună-credință și a celui de rea-credință în cazul revendicării de către proprietar a bunurilor din posesia nelegitimă a altuia.

Drept urmare, potrivit art. 11 CC, buna-credință reprezintă standardul de conduită a unei persoane, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic. [12]

Conduită de bună-credință presupune că o parte a raportului juridic, să nu acționeze în contradicție cu declarațiile care le-a făcut anterior sau cu comportamentul pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament. Astfel, buna-credință, în accepțiunea autorului trebuie să fie îndreptată în vederea probării declarațiilor și comportamentului său anterior.

Corespunzător comentariului operat în conținutul Proiectului Cadrului Comun de Referinţă (DCFR), [13, pag. 471] părţi componente a definiţiei bunei-credinţe, sunt:

1. *Corectitudine* - termen ce provine din latinescul: “correctus” şi presupune însuşirea de a fi corect, cinstit.
2. *Onestitate* - termenul de onestitate, provine din latinescul „honestas” şi presupune cinste, corectitudine, probitate.
3. *Deschidere* - aceasta denotă un element de transparență în comportamentul unei persoane.

Reaua-credință – este reglementată de către legiuitor începând cu art. 14 CC, unde ne vorbește despre fapta ilicită sau săvârșită cu rea-credință, precum și despre comportamentul ilicit sau săvârșit cu rea-credință. Despre acest concept ne vorbește și autoarea Elena Arapu în articolul său cu referire la lipsa bunei credințe. [14, pag. 283] Potrivit opiniei autorului, lipsa bunei credințe, nu neapărat presupune prezența relei credințe. În susținerea ideii sale, autoarea

face referire la art. 20, alin 3 CC, conform căruia suntem în lipsa bunei credințe, atunci când persoana a săvârșit o faptă din imprudență în urma căruia aceasta fie își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, dar a considerat în mod ușuratic că ele pot fi evitate, fie nu-și dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă.

Prin **abuzul de drept** acțiunea privind exercitarea unui drept cu nesocotirea scopului său social economic. Corespunzător art. 13 CC: "*Nici un drept subiectiv nu poate fi exercitat predominant în scopul de a cauza altei persoane un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod*". Prin urmare prin abuz de drept, înțelegem exercitarea cu înșelăciune, cu scopuri meschine, contrar prevederilor legale. Or, după cum menționează și autorul: „*punctul de plecare pentru abordarea abuzului de drept, este existența unui drept subiectiv civil, care se exercită în corespundere cu principiile sale".* [15, pag. 48] Exercitarea unui drept va fi considerată abuzivă atunci cand dreptul nu este utilizat în vederea realizării finalităţii sale, ci cu intenţia de a vătăma o altă persoană sau contrar bunei-credințe.

Așa deci, este de bună-credință debitorul care exercită benevol obligația de întreținere în următoarele condiții:

a) acordă benevol întreținere creditorului în lipsa unei hotărâri judecătorești sau a unui contract privind plata pensiei de întreținere.
b) în cursul examinării procesului de judecată, asigură prezentarea documentelor confirmative a tuturor veniturilor sale regulate și neregulate sau a bunurilor pe care le deține în proprietate,
c) o dată cu emiterea unei hotărâri judecătorești, pune în aplicare conținutul acesteia nefiind necesară acțiunea coercitivă a statului prin intermediul organului executoriu, achitând lunar cuantumul pensiei de întreținere stabilit. Dat fiind faptul că debitorul poate înainta o cerere privind plata pensiei de întreținere fără ca să solicite în prealabil plata din partea debitorului sau cererea de întreținere este depusă odată cu cererea de divorț.
d) o dată cu încheierea contractului privind plata pensiei de întreținere, își exercită benevol și conștient obligațiile contractuale
e) comunică creditorului despre modificarea situației sale materiale și familiare (schimbarea locului de trai, locului de muncă, salariului, mărirea patrimoniului etc)
f) participă la alte cheltuieli suplimentare.

3.2 Buna-credință și abuzul de drept în cazul încasării silite a întreținerii

Procedura de încasare silite a obligației legale de întreținere este expres prevăzută în conținutul art. 10 CE al RM, potrivit căruia, constituie executare silită totalitatea măsurilor prin

care creditorul își realizează drepturile sale recunoscute printr-un document executoriu dacă debitorul refuză să-și îndeplinească obligațiile benevol. Totodată, procedura de executare silită se înfăptuiește prin intermediul executorului judecătoresc cu concursul organelor de stat abilitate.

Elementele caracteristice procedurii de executare silită sunt următoarele: constituie o modalitate de realizare a drepturilor creditorului, se instituie de către executorul judecătoresc în baza unui document executoriu și se aplică doar în cazul când debitorul refuză să-și îndeplinească benevol obligațiile.

Reieșind din noțiunea executării silite oferite de CE, atestă că aceasta se întemeiază în baza unui document executoriu în condițiile în care debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiunile.

Executarea sau încasarea silită, în esență presupune că debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile pecuniare față de creditor întemeiat în baza legii recunoscute printr-un document executoriu.

Procedura de executare silită se caracterizează prin trei etape distinctive: primirea cererii, intentarea procedurii de executare şi demararea efectivă a acesteia.

Primirea cererii. Creditorul va depune o cerere la orice executor judecătoresc potrivit competenței sale teritoriale, ținând cont de prevederile art. 30 CE. Astfel, reieșind din conținutul normelor enunțate, competența teritorială a executorului judecătoresc se extinde pe întreg teritoriului țării în două cazuri: primul caz se referă la asigurarea executării acţiunii sau al executării prin urmărirea mijloacelor de transport, a mijloacelor băneşti de pe conturile debitorului, a valorilor mobiliare sau a participaţiunii debitorului la capitalul social și al doilea caz cu referire de executarea documentelor executorii prin urmărirea salariului sau unui alt venit al debitorului. Ambele situații sunt caracteristice încasării silite plății pensiei de întreținere.

Intentarea procedurii de executare silită. Executorul judecătoresc, în termen de 3 (trei) zile de la recepționarea documentului executoriu va emite o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare care va fi expediată părților. Totodată, în temeiul încheierii privind încasarea silită a obligației plății de întreținere, executorul judecătoresc va informa debitorul despre posibilitatea executării documentului executoriu în termen de 15 (cincisprezece) zile, fără a întreprinde careva acțiuni facultative de punere în aplicare documentul executoriu.

Demararea efectivă. Aceasta presupune întreprinderea de către executorul judecătoresc a tuturor acțiunilor în vederea aplicării măsurilor de asigurare a documentului executoriu.

Prin urmare, suntem de părerea că la etapa încasării pensiei de întreținere prin intermediul executorului judecătoresc cu concursul organelor de stat abilitate, elementele bunei credințe nu sunt compatibile cu noțiunea executării silite. Dat fiind faptul că buna-credință se caraterizează

prin comportamentul corect, onest, cu luarea în calcul a intereselor celeilalte părți, în speță - a creditorului.

Dacă debitorul și-ar fi onorat obligațiile de plată a pensiei de întreținere, nu s-ar fi ajuns la aplicarea măsurii de asigurarea silită prin intermediul executorului judecătoresc. Or, procedura de încasare silită a plății pensiei de întreținere, se instituie doar după îndeplinirea tuturor procedurilor legale și juridice prevăzute de legislația în vigoare. Să admitem că debitorul nu este de acord cu conținutul hotărârii judecătorești, acesta este în drept să folosească calea de atac, însă conținutul hotărârii urmează să fie îndeplinite imediat conform art. 256, alin. 1, lit. a) CPC.

Revenind la normele CF privind obligația de întreținere a membrilor familiei și a condițiilor legale în temeiul căruia apare obligația de întreținere pentru debitor, atestăm că este impus la acordarea întreținerii, persoana care este aptă de muncă și dispune de mijloace necesare traiului. Drept urmare, eschivarea intenționată a debitorului de plata pensiei de întreținere în al cărui temei există o hotărâre judecătorească pe care voit refuză să o execute, având capacitate de muncă și resurse materiale suficiente, catalogat ca fiind un abuz de drept.

Reiterăm opinia potrivit căreia, buna-credință în cazul executării silite a plății pensiei de întreținere, nu are relevanță procedurii de executare, dat fiind faptul că executarea silită se instituie ca măsură de asigurare după expirarea termenului de îndeplinire benevolă a conținutului hotărârii judecătorești. Mai mult decât atât, considerăm că prin lipsa conduitei de bună-credință a debitorului, se cauzează abuz de drept creditorului obligației prin tergiversarea intenționată a executării unei hotărâri judecătorești. Subsidiar, în soluţionarea litigiilor instanţa este chemată să aprecieze în ce măsură conduita persoanei reclamate de săvârşirea unui abuz a respectat dispoziţiile legale în vigoare, valorile morale ale bunei credințe, integrându-se în limitele exercitării dreptului subiectiv recunoscut de lege. Aceasta presupune analiza conformităţii între procesul psihologic care precede şi însoţeşte fapta abuzivă, scopul urmărit şi acţiunea sau inacţiunea săvârşită care a avut drept consecinţă prejudicierea victimei.

Și respectiv cele mai limitative măsuri de asigurare a executării creanței care atrag după sine consecințe riguroase fiind: vânzarea sau administrarea silită a bunurilor, interdicția de a părăsi țara, aducerea forțată, aplicarea amenzii contravenționale și pedeapsa cu privațiune de libertate pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii instanţei de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancţiunii contravenţionale.

3.3. Mijloacele juridice de prevenirea abuzului de drept în executarea întreținerii

Legislația civilă prevede în conținutul art. 13 CC că persoana în calitatea sa de subiect de drept, nu poate exercita nici un drept subiectiv având scopul predominant de a prejudicia o altă

persoană. Totodată, instanța va respinge cererea subiectului privind apărarea drepturilor sale subiective exercitate în mod abuziv față de o altă persoană, prin obligarea încetării exercitării și reparării prejudiciului cauzat acesteia. Drept urmare, nimeni nu este în drept să-și exercite drepturile sale subiective predominant în detrimentul altor persoane. Depășirea limitelor în consecința exercitării cărora se atestă prejudicierea altor persoane poate fi pasibilă de răspundere civilă caracterizată prin repararea prejudiciului suportat de către subiectul căruia i-au fost aduse atingere drepturilor și intereselor sale.

În opinia noastră, sunt mijloace sau modalități de prevenire a abuzului de drept în executarea obligației legale de întreținere, totalitatea normelor legale îndreptate în vedere prevenirii abuzului de drept din partea părților raportului juridic de întreținere. După cum am examinat în capitolele anteriore, în cadrul raportului juridic obligațional de întreținere între membrii familiei, drepturile subiective pot fi exercitate abuziv atât de către debitor cât și de creditor.

Problematica fundamentală al prezentei teze de doctorat, de altfel se determină prin necesitatea implementării unui sistem juridic legislativ capabil să răspundă nevoilor persoanelor care necesită întreținere, nu doar la nivel formal, dar prin aplicarea unor instrumente legale lucrative.

Desigur că legislatorul a încercat în limita pârghiilor legislative să reglementeze situația creditorilor, adică a persoanelor aflate în incapacitatea de a munci și fără mijloace materiale necesare traiului, însă cu regret, problemele întreținuților, în majoritatea cazurilor se soluționează la un nivel redus. Mai ales, ne referim aici la situația materială a debitorului care folosindu-se de lacunele sistemului juridic legislativ, eludează norma legală.

Reieșind din conținutul celor relatate mai sus, reiterăm că condițiile esențiale care urmează a fi îndeplinite de către debitorul obligației de întreținere sunt: să fie apți de muncă și să dispună de mijloace suficiente.

Drept urmare capacitatea de muncă a debitorului, presupune posibilitatea ultimului de a realiza activitate din muncă sau de câștigul său propriu destinat unui trai decent. Capacitatea de muncă se referă la însușirea de nivel obiectiv al debitorului care îi permite fizic și intelectual să desfășoare o activitate remunerată.

Astfel determinăm în calitate de mijloace juridice de prevenire și combatere de abuz de drept din partea părților raportului juridic de întreținere următoarele:

1. *Încheiere unui contract privind plata pensiei de întreșinere.* Încheierea unei convenții între părți, cu respectarea dispozițiilor legale, poate stabili cu claritate modalitățile de executare a obligației de întreținere, prevenind eventualele neclarități și comportamente abuzive.

2. *Stabilirea cuantumului pensiei de întreținere prin hotărâre judecătorească*. Procedura judiciară oferă un cadru formal pentru examinarea detaliată a situației financiare a ambelor părți, determinând un cuantum echitabil al pensiei de întreținere, limitând riscul abuzului.
3. *Implicarea autorității de tutelă și curatelă, precum și alte organe abilitate de lege*. În cazul minorilor sau a persoanelor incapabile, autoritatea tutelară are rolul de a veghea asupra respectării drepturilor acestora, inclusiv în ceea ce privește executarea obligației de întreținere.
4. *Modificarea cuantumului pensiei de întreținere potrivit schimbarea semnificativă a circumstanțelor părților.* La cererea debitorului/ creditorului, instanța poate dispune reducerea, majorarea sau suspendarea pensiei de întreținere, în situații justificate, cum ar fi schimbarea semnificativă a circumstanțelor financiare ale părților.
5. *Sancționarea contravențională și penală.* Constatăm că există mijloace juridice de prevenirea abuzului de drept din partea părților raportului juridic de întreținere, dar în opinia noastră mai propunem și alte măsuri mai restrictive de sancționare acestor încălcări. De exemplu, în cazurile de contravenție, fraudă sau alte fapte penale comise în scopul obținerii nejustificate a pensiei de întreținere sau de ascunderea veniturilor, poate fi atrasă răspunderea părților raportului juridic de întreținere. Totodată, instanța poate sancționa abuzul de drept din partea debitorului prin aplicarea unor măsuri coercitive, cum ar fi majorarea pensiei alimentare sau obligarea la plata cheltuielilor de judecată.

Combaterea abuzului de drept în executarea obligației de întreținere necesită o abordare complexă, care să îmbine mijloace preventive cu măsuri de sancționare a eventualelor abuzuri. Implementarea eficientă a acestor instrumente juridice va contribui la asigurarea unui echilibru just între drepturile și obligațiile ambelor părți implicate. Pentru aceasta este necesar să fie depuse toate eforturile în vederea consolidării legislației în vigoare prin introducerea unor prevederi mai aspre care să combată mai eficient abuzul de drept în materia întreținerii. Să fie aplicat un system de intensificarea campaniilor de informare și educare juridică a publicului cu privire la drepturile și obligațiile în materie de întreținere. Și respectiv, asigurarea accesului la asistență juridică calificată pentru familiile aflate în dificultate, în special pentru cei care nu dispun de resurse financiare suficiente.

3.4 Concluzii

Exercitarea cu bună-credință a obligației legale Executarea cu bună-credință a plății pensiei de întreținere este prerogativa ce asigură o evoluție armonioasă a raporturilor intrafamiliale și sociale. Constituie garanția unei dezvoltări sănătoase și a unei vieți decente

părților raportului juridic obligațional atât a debitorului cît și a creditorului. Națiunea trebuie să conștientizeze gravitatea cazului și a consecințelor nefaste pentru o exercitare necorespunzătoare a drepturilor și obligațiilor părților raportului juridic de întreținere.

Statul este obligat să asigure o viață și un trai decent cetățenilor săi, atunci când nu poate garanta aceasta prin resursele proprii, va apela la pârghiile legale pentru a reglementa un sistem juridico-legal capabil să răspundă situațiilor de criză și de impas în care se află cetățenii statului. Societatea în care ne aflăm trebuie să conștientizeze importanța acordării susținerii și ajutorului reciproc celor mai puțin privilegiați mai ales când în calitate de creditori se află: mamele singure, copii minori, persoanele în vârstă, persoanele aflate în incapacitatea de a munci, precum și alți subiecți care necesită sprijin material.

1. Promovarea unei jurisprudențe unitare în materia abuzului de drept la exercitarea obligației de întreținere în vederea identificării și sancționării situațiilor abuzive din partea raportului juridic de întreținere;
2. Ambele părți au obligația de a colabora cu bună-credință în vederea stabilirii cuantumului pensiei de întreținere și a respectării obligației de întreținere prin încurajarea dialogului și a colaborării dintre creditor și debitor pentru a stabili o soluție echitabilă;
3. Necesitatea ajustării tuturor reglementărilor naționale standardelor internaționale o dată cu aderarea RM la UE, inclusiv și în materia dreptului familiei la categoria obligația legală de întreținere.
4. Aplicarea sancțiunilor contravenționale și penale părților care acționează cu rea credință în cadrul raportului juridic de întreținere.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Prezenta teză de doctorat se manifestă ca fiind o lucrare științifică prin care ne-am propus drept scop studierea amplă și-n detaliu a exercitării cu bună-credință a obligației de întreținere între membrii familiei în vederea recunoașterii și diminuării cazurilor de exercitarea dreptului prin aplicarea abuzului de drept. Chiar dacă prin adoptarea Codului familiei și altor acte normative legiuitorul a urmărit asigurarea membrilor de familie în caz de incapacitate de întreținere proprie, totalitatea cazurilor de exercitarea abuzivă a unor drepturi de către debitorii obligației de întreținere, nu pot fi evitate, cauzând astfel daune creditorului întreținerii. Obiectivul cheie al prezentei lucrări se reiterează în necesitatea identificării unui mecanism legal și practic orientat spre apărarea drepturilor și intereselor persoanelor îndreptățite la întreținere.

1. Instituția obligației de întreținere ia naștere din cel mai vechi timpuri, fiind astfel cercetată atât de către doctrina de specialitate autohtonă cât și de cea internațională. Obligația de întreținere a fot obiect de cercetare pentru mai mulți teoreticieni autohtoni și străini, însă nici unul dintre ei nu au studiat obligația de întreținere prin prisma exercitării cu bună-credință și a abuzului de drept. Direcțiile de cercetare au fost îndreptate preponderent în vederea identificării mecanismelor de îmbunătățire a acestui domeniu bazat pe un cadru normativ modern și coerent care răspunde prompt provocărilor sociale puse în fața acestei instituții.

2. Gradul de bunăstare financiară materială a schimbat esențial calitatea vieții cetățenilor și a posibilităților inclusiv a persoanelor în etate. Astfel, îmbogățirea materială în rândul cetățenilor peste 45 de ani este destul de accentuată comparativ populației tinere – până la 35 de ani, drept urmare considerăm oportun aplicarea sistemului de întreținere din legislația românească, potrivit căruia, atunci când ambii părinți se află la continuarea studiilor și nu pot asigura întreținerea copiilor lor, bunеii în limita posibilităților sunt chemați la întreținerea nepoților până la finisarea studiilor de către părinți. Dacă ambii părinţi se află în continuarea studiilor şi deci nu au mijloacele necesare pentru întreţinerea copilului lor, acesta se poate îndrepta pentru întreţinere atât împotriva bunicilor paterni cât şi a celor materni, care, în subsidiar, sunt ţinuţi deopotrivă să acorde întreţinere nepotului lor.

3. Aplicarea sistemului de întreținere în cotă-parte tuturor tipurilor de întreținere dintre membrii familiei. Cota-parte va fi ajustată corelativ veniturilor și nevoilor părților raportului juridic de întreținere. Astfel încât să fie prevăzută o cotă parte din totalitatea veniturilor debitorului destinată întreținerii membrului de familie.

4. Interpelarea organelor abilitate în străinătate privind sursa de venit a creditorului obligației de întreținere, în cazul în care dispune de astfel de mijloace peste hotarele țării al căror cuantum și periodicitate nu poate fi determinat în RM. Potrivit art. 109 CF cu privire la plata pensiei de întreţinere în cazul în care debitorul întreţinerii îşi stabileşte domiciliul în străinătate,

persoana interesată poate porni în instanţa judecătorească o acţiune privind stabilirea cuantumului pensiei de întreţinere într-o sumă fixă şi achitarea acesteia printr-o plată unică sau privind transmiterea anumitor bunuri în contul pensiei, fără a se ține cont de veniturile și bunurile pe care le are debitorul peste hotarele țării. Această măsură ar omite cazurile de abuz de drept comise de către debitor în detrimentul creditorului cu scopul de a diminua cuantumul plății pensiei de întreținere prin ascunderea/ nedeclararea veniturilor și bunurilor pe care le deține peste hotarele țării.

5. În vederea corespunderii și aplicării normei legale, propunem abrogarea art. 90 CF privind *Obligaţia copiilor de a-şi întreține educatorii,* ca fiind inactuală și inaplicabilă în practica judecătorească. Legislația familiei în general și al instituției întreținerii în special, urmează să reglementeze raporturi juridice care își găsesc utilitate și întrebuințare în viața cotidiană, iar acele relații care nu sunt aplicabile, să fie abrogate.

Părțile raportului juridic de întreținere urmează a fi responsabilizate corespunzător situației juridico materiale pe care o dețin, astfel încât atât debitorul cât și creditorul trebuie să prezinte informații reale ale veniturilor și bunurilor pe care le dețin în patrimoniu. Respectiv aceștia vor actualiza periodic datele privind situația lor socială materială să fie în concordanță cu cuantumul pensiei de întreținere stabilit de către instanța judecătorească anterior survenirii modificărilor. În acest sens, propunem modificarea

BIBLIOGRAFIE

1. TRIF, M., Desfacerea căsătoriei prin divorț și partajul bunurilor comune ale soților., București, Edit. Hamangiu.
2. JUGASTRU, Calina, Drept civil. Obligațiile. București, Editura Hamangiu, 2023
3. BERINDEI, Gabriela Mihaela, Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere. București, Editura Hamangiu. 2019.
4. STRELCIUC Viorica, Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între soți și foștii soți. În: Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1- 2, 2019, pag. 565-570. ISBN 78-9975-149-792.
5. FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, Dreptul familiei și actele de stare civilă. București, Editura Hamangiu, 2019
6. Filipescu I.P., Tratat de Dreptul Familiei, București: All Beck, 2001
7. CEBOTARI, VALENTINA, Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere (continuare). În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, pag. 26.
8. CEBOTARI, VALENTINA, Dreptul Familiei, Ediția a III-a Revăzută și completată, Chișinău, Tipografia Reclama, 2014
9. FILIPESCU, Ion, P., FILIPESCU, ANDREI, I., TRATAT DE DREPTUL FAMILIEI, EDIȚIA A VI-A, București, Ed. ALL BECK, 2001.
10. Legea, privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 167-172, art. 534, în vigoare din 01.01.2014.
11. BACACI, Alexandru, Raporturile familiale în dreptul familiei. București, Editura Hamangiu, 2007.
12. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-2894, art. 436.
13. BELEI, Elena, Exigențele față de hotărârea judecătorească. În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2008, nr. 1-2(5), pag. 91-95. ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373.
14. ARAPU, Elena, Buna-credință și lipsa de bună-credință. În: Conferința Integrare prin cercetare și inovare. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 10-11, 2021, pag. 283-285. ISBN 978-9975-152-48-8.
15. BEJENARU, Eugen E., Abuzul de drept în dreptul privat al Republici Moldova, studiu monografic/colecție de articole, Chișinău, Ed. Grafema Libris, 2013.

ADNOTARE
STRELCIUC VIORICA
"Obligația de întreținere în raporturile de familie – exercitarea cu buna credință și abuzul de drept".

Teză de doctor în drept. Școala doctorală științe Juridice a Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2024.

Structura tezei include: lucrarea științifică a fost elaborată în anii 2018-2024, având următoarea structură: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 146 pagini de text de bază, bibliografie din 203 de titluri și anexe. Rezultatele științifice obținute au fost prezentate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte - cheie: Obligație de întreținere, bună-credință, debitor, creditor, rudenie, relații de familie, plata pensiei de întreținere, abuz de drept, reaua-credință, frați și surori, bunici și nepoți, soți (foști soți), contractul privind plata pensiei de întreținere.

Domeniul de studiu: Specialitatea 553.04 - Dreptul familiei.

Scopul și obiectivele cercetării: Lucrarea doctorală efectuată are drept scop cercetarea pluri laterală a instituției obligației legale de întreținere, cu precădere asupra modalității și ordinii de exercitare prin prisma bunei-credințe și a abuzului de drept. Obiectivele trasate și propuse cercetării sunt: examinarea evoluției obligației legale de întreținere de la origini și până în prezent; definitivarea noțiunii obligației legale de întreținere; analiza comparativă a temeiurilor de apariție și stingere a obligației legale de întreținere pentru debitor și creditor; stabilirea modului de calcul și achitare a plății pensiei de întreținere reieșind din cuantumul venitului declarat și nedeclarat al debitorului; analiza asemănărilor și deosebirilor dintre contractul privind plata pensiei de întreținere, a contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață și contractului de rentă; delimitarea debitorului și creditorului care acționează cu bună-credință opus acelor de rea-credință; identificarea elementelor componente ale abuzului de drept în vederea omisiunii ilegalităților din partea subiecților raportului juridic de întreținere în cadrul exercitării obligației legale de întreținere.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute: Prezenta cercetare în domeniul Dreptului familiei constituie o lucrare unică prin noutatea subiectului abordat a exercitării obligației legale de întreținere prin prisma fenomenului de bună-credință și identificarea abuzului de drept. Reieșind faptul că principiul bunei-credințe a căpătat în ultima perioadă un interes major și aplicare multidimensională atât la nivel legislativ cât și judecătoresc, odată cu modificările esențiale operate Codului Civil în anul 2019, dovedim pe bună dreptate importanța studiului realizat pe marginea delimitării exercitării obligației legale de întreținere caracterizată prin intenție sinceră, corectă și deschisă comparativ cu exercitarea abuzivă a obligației din partea subiecților de drept. Totodată, prezenta teză de doctorat cuprinde recomandări ce au drept scop completarea cadrului normativ al instituției obligației legale de întreținere. Subsidiar, cercetarea în cauză înglobează propuneri de *lege ferenda,* care a avut menirea contribuirii, în opinia autoarei la desăvârșirea sistemului legislativ manifestată, în viziunea noastră prin omisiunea cazurilor de eludarea normelor legale caracterizate prin comportament abuziv din partea subiecților de drept.

Problema științifică: Dorim să ilustrăm că problema fundamentală care a fost soluționată în conținutul prezetei lucrări, constă în importanța determinării împrejurărilor exercitării cu bună-credință a obligației legale de întreținere între membrii familiei și ilustrarea pe de altă parte a întinderii răspunderii subiecților ce au acționat abuziv.

Semnificația teoretică a cercetării reprezintă contribuția personală în vederea precizării direcției de dezvoltare a obligației legale de întreținere prin prisma exercitării acesteia cu bună credință contrar abuzului de drept.

Valoarea aplicativă a cercetării. Lucrarea dată va constitui un ghid de aplicabilitate a normelor legale raportându-ne la situația reală a instituției întreținerii în Republica Moldova. Totodată, va reprezenta suport teoretic și doctrinar studenților facultăților de drept cât și practicienilor în domeniu, în același context va servi drept punct de reper examinării subiectelor conexe temei studiate.

АННОТАЦИЯ
СТРЕЛЬЧУК ВИОРИКА
"Содержание алиментной обязанности в семейных отношениях – осуществление добросовестно и злоупотребление правом".

Докторская диссертация по юриспруденции. Докторантура юридических наук Государственного университета Молдовы. Кишинев, 2024.

Структура диссертации: научная работа, разработанная в 2018-2024 годах, имеющая следующую структуру: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, 146 страниц основного текста, библиография из 203 наименований и приложений. Полученные научные результаты представлены в 12 научных статьях.

Ключевые слова: Алиментное обязательство, добросовестность, должник, кредитор, родство, семейные отношения, алиментная выплата, злоупотребление правом, недобросовестность, братья и сестры, бабушки, дедушки и внуки, супруги (бывшие супруги), договор об уплате алиментов.

Область обучения: Специальность 553.04 – Семейное право.

Цель и задачи диссертации: Выполненная докторская работа направлена на многостороннее исследование института правовой алиментной обязанности, особенно способов и порядка ее осуществления через призму добросовестности и злоупотребления правом. Целями, намеченными и предложенными для исследования, являются: изучение эволюции юридического обязательства по содержанию от его истоков до настоящего времени; определение понятия юридической обязанности по содержанию; сравнительный анализ оснований возникновения и прекращения юридической обязанности по содержанию у должника и кредитора; установление порядка расчета и выплаты алиментов исходя из суммы задекларированных и недекларированных доходов должника; анализ сходства и различий между договором о выплате алиментов, договором отчуждения имущества с условием пожизненного содержания и договором ренты.

Научная новизна полученных результатов: Настоящее исследование в области семейного права представляет собой единственную работу ввиду новизны рассматриваемой темы при осуществлении юридической обязанности по содержанию через призму феномена добросовестности и выявления злоупотребления правом. Констатируя тот факт, что принцип добросовестности в последнее время приобрел большой интерес и многоаспектное применение как на законодательном, так и на судебном уровне, а также существенные изменения, внесенные в Гражданский кодекс в 2019 году, мы справедливо доказываем важность исследования, проведенного разграничение осуществления обязательства по юридическому обеспечению, характеризующемуся честным, справедливым и открытым намерением, по сравнению со злоупотреблением исполнением обязательства субъектами права.

Научная проблема. Нам хотелось бы проиллюстрировать, что основная проблема, которая была решена в содержании данной статьи, состоит в важности определения обстоятельств добросовестного исполнения юридической обязанности по содержанию между членами семьи и иллюстрирования, с другой стороны, степень ответственности субъектов, совершивших злоупотребления.

Теоретическая значимость диссертации представляет собой личный вклад в определение направления развития юридической обязанности по содержанию через призму ее добросовестного осуществления против злоупотребления законом.

Прикладная ценность исследования. Данная работа будет представлять собой руководство по применению правовых норм, регулирующих алиментные обязательства и их соотношение с реальной ситуацией по выплате алиментов в Республике Молдова. В то же время он будет представлять собой теоретическую и доктринальную поддержку для студентов юридических факультетов, а также практиков в этой области, в том же контексте он будет служить ориентиром для изучения предметов, связанных с изучаемой темой.

ANNOTATION
STRELCIUC VIORICA
"Maintenance obligation in family relations - exercise in good faith and abuse of right".
Doctoral thesis in law. Doctoral School of Legal Sciences of the State University of Moldova.
Chisinau, 2024

Thesis structure: the scientific work was developed in the years 2018-2024, having the following structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 146 pages of basic text, bibliography of 203 titles and appendices. The obtained scientific results were presented in 12 scientific papers.

Key-words: Maintenance obligation, good faith, debtor, creditor, kinship, family relations, maintenance payment, abuse of right, bad faith, brothers and sisters, grandparents and grandchildren, spouses (ex-spouses), contract regarding the payment of the maintenance pension.

Study area: Specialty 553.04 - Family law.

Aim and objectives of the thesis: The doctoral work carried out aims at the plurilateral research of the institution of the legal maintenance obligation, especially on the manner and order of its exercise through the prism of good faith and the abuse of law. The objectives outlined and proposed for the research are: examining the evolution of the legal maintenance obligation from its origins to the present; defining the notion of the legal maintenance obligation; comparative analysis of the grounds for the emergence and termination of the legal maintenance obligation for the debtor and the creditor; establishing the method of calculation and payment of the maintenance pension based on the amount of the debtor's declared and undeclared income; the analysis of the similarities and differences between the contract regarding the payment of the maintenance pension, the contract of alienation of the asset with the condition of lifelong maintenance and the annuity contract; the delimitation of the debtor and the creditor acting in good faith as opposed to those acting in bad faith; identifying the component elements of the abuse of law in view of the omission of illegalities on the part of the subjects of the maintenance legal relationship in the exercise of the legal maintenance obligation.

The scientific novelty of the obtained results: The present research in the field of Family Law constitutes a unique work due to the novelty of the subject addressed, the exercise of the legal maintenance obligation through the prism of the phenomenon of good faith and the identification of the abuse of law. Finding the fact that the principle of good faith has recently acquired a major interest and multidimensional application both at the legislative and judicial level, along with the essential changes made to the Civil Code in 2019, we rightly prove the importance of the study carried out on the delimitation of the exercise of the obligation legal maintenance characterized by honest, fair and open intention compared to the abusive exercise of the obligation by the legal subjects. At the same time, this doctoral thesis includes recommendations aimed at completing the normative framework of the institution of the legal maintenance obligation. **The scientific problem was solved.** We would like to illustrate that the fundamental problem that was solved in the content of this paper, consists in the importance of determining the circumstances of the exercise in good faith of the legal maintenance obligation between family members and illustrating on the other hand the extent of the liability of the subjects who acted abusively.

Theoretical significance of the thesis represents the personal contribution in order to specify the direction of development of the legal maintenance obligation through the lens of exercising it in good faith against the abuse of law.

Applicative value of the thesis. The work given will constitute a guide to the applicability of the legal norms relating them to the real situation of the detention institution in the Republic of Moldova. At the same time, it will represent theoretical and doctrinal support for students of law faculties as well as practitioners in the field, in the same context it will serve as a reference point for the examination of subjects related to the topic studied.

STRELCIUC VIORICA

”OBLIGAȚIA DE ÎNTREȚINERE ÎN RAPORTURILE DE FAMILIE – EXERCITAREA CU BUNĂ CREDINȚĂ ȘI ABUZUL DE DREPT”

TEZĂ DE DOCTOR ÎN DREPT

SPECIALITATEA: 553.04 - DREPTUL FAMILIEI

Rezumatul tezei de doctor în Dreptul familiei

Aprobat spre tipar:	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj: 25 ex
Coli de tipar: 2.0	Comanda nr. 120/26

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova,
Str. A. Mateevici 60, Chișinău, MD-2016